

‘засаджена деревами дорога’, наприклад, Urmston Drive, Manor Drive, Brook Drive, Haddenham Parkway, Thame Parkway [Топоров 1983, с. 134].

До найбільш загальних характеристик урбанонімів можна віднести значне поширення назв типу Highstreet (на Півночі Highgate), пізніше King Street для головної вулиці міста чи села; найменування вулиць за сторонами світу (North, South, East, West Streets); найменування за відносним місцем розташування (Nether Street, Middle Street, Upper Street). Назва вулиці New Street свідчить про поширення кордонів міста [Ощепкова 2006, с. 243].

На сьогоднішній день спостерігається певна відірваність, тобто невмотивованість, назв вулиць Лондона від реалій, оскільки топонімний сенс їх залишається в умовах міста незрозумілим, наприклад, Beehive – вулик, Honeypot – горшок з медом. Ще більш абстрактними є назви вулиць Copdock, The Knares чи Noak Hill, які мають незвичну для англійської мови фонетичну форму.

Відображаючи певну історичну епоху, урбаноніми допомагають простежити історію розвитку міста і є джерелом цінної лінгвістичної й країнознавчої інформації.

Література

- Бажановська О.В.* Спецкурс з англійської ономастики: методичні вказівки для самостійної роботи студентів факультету іноземних мов. – Луганськ: Альма-матер, 2006. – 47 с. *Ощепкова В.В.* Язык и культура Великобритании, США, Канады, Австралии, Новой Зеландии. – М./СПб.: ГЛОССА/КАРО, 2006. – 336 с. *Реформатский А.А.* Введение в языкознание: Учебник. - М.: Просвещение, 1955. – 400 с. *Суперанская А.В.* Что такое топонимика. – М., 1985. – 184 с. *Топоров В.Н.* Пространство и текст//Текст: Семантика и структура. М., 1983. – 203 с. *Longman Exams Dictionary/* Ed. by S.Bullon. – Essex, 2006. – 1833 p. *Names and Nicknames of places and things/* Ed. by L.Urdang. – NY, 1987. – 86p. *Knowledge of London* [Електронний ресурс] // <http://knowledgeoflondon.com/streetnames.html/> *London A-Z Streets* [Електронний ресурс] // <http://homepage.ntlworld.com/hitch/gendocs/lon-str.html/> *London Online* [Електронний ресурс] // <http://www.londononline.co.uk/cityoflondon/streets/1/> *London's favourite streets* [Електронний ресурс] // <http://www.streetsensation.co.uk/> *Urban Dictionary* [Електронний ресурс] // <http://www.urbandictionary.com/define.php?term=book.php/>

ЄМЕЛЬЯНОВА Є.С.

(Харківський нац. тех. ун-т сільського господарства ім. Петра Василенка)

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА ТЕРМІНОЛОГІЯ СУЧАСНОЇ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ: ГЕНЕЗА, РОЗВИТОК, СТРУКТУРА

The present article investigates modern French terminology of agricultural domain. The volume of the notion “agricultural terminology” is determined on the basis of investigation of the origin of its formation and highlighting integrative character of scientific terminological system of modern agriculture. Productive ways of the formation of the French agricultural terminology have been elaborated.

Key words: modern French agricultural terminology, term, systematic organization.

Сучасні наука та виробництво, їхня взаємоінтеграція вимагають удосконалення термінологічних систем, а отже, дослідження проблем становлення, розвитку, лінгвістичних особливостей фахової термінології. Ці проблеми привертати і продовжують привертати увагу вітчизняних та зарубіжних дослідників, зокрема Т.Кияка, І.Кочан, А.Крижанівської, Г.Мацюк, Т.Панько, Л.Симоненко, Г.Винокура, О.Суперанської, С.Гриньова, В.Даниленко, Д.Лотте, Д.Блампена, М.Говена, Л.Депекера, Е.Жильбера, Дж.Умбле та ін. Розвиток термінологічної лексики тісно пов'язаний з історією розвитку національної мови, з одного боку, та історією розвитку науки, техніки й усієї матеріальної культури, з іншого.

На початку ХХІ століття дослідження специфіки формування й функціонування галузевих терміносистем набуває все більшої ваги, адже сьогодні термінології різних наук складають більшу частину французької лексики, що є, до того ж, і найпродуктивнішою [Бабюк 2008, с.3]. Сучасні мовознавці Л.Костенко, І.Котеленець, Ж.Красножан, Т.Марченко, Д.Нуржакова, С.Овсейчик, В.Присяжнюк, Г.Халимоненко та інші, розглядаючи питання формування та розвитку різних термінологічних підсистем сільськогосподарської галузі, підкреслюють актуальність вивчення цієї сфери, яка має особливу соціально-комунікативну та інформаційну значущість. Термінологія сільського господарства становить значний інтерес для лінгвістичних досліджень через те, що віддзеркалює одну з прадавніх сфер людської діяльності та фактично є представником так званих природно утворених терміносистем. Отже, метою нашої розвідки є визначення складу і структури сучасної сільськогосподарської термінології французької мови з урахуванням її генези та особливостей розвитку. Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких дослідницьких завдань: з'ясувати обсяг поняття „сільськогосподарська термінологія” на основі виявлення джерел її формування і обґрунтування інтегрованого характеру науково-поняттєвого апарату сучасного сільського господарства; виявити шляхи формування французької сільськогосподарської термінології та джерела її поповнення; виділити основні особливості аналізованої термінології. Об'єктом дослідження є терміни, зафіксовані у французьких фахових текстах і словниках аграрної галузі. Генеза, особливості, структура сільськогосподарської термінології сучасної французької мови становлять предмет дослідження.

Існують різні визначення поняття сучасної сільськогосподарської термінології. За Ж.Красножан, термінологія сільського господарства є сукупністю спеціальних назв на позначення реалій зазначеної сфери, що історично сформована на національному ґрунті із залученням запозичень з інших мов [Красножан 1979, с 22]. До сільськогосподарської спеціальної або термінологічної лексики З.Комарова відносить всю „сукупність лексичних засобів, що обслуговують теорію і практику сільськогосподарського виробництва, крім загальнонаукової та загальнонародної лексики, яка являє собою нейтральну тканину професійної комунікації” [Комарова 1992, с. 6]. На нашу думку, таке формулювання потребує певного уточнення, адже між загальнонауковими та вузькоспеціальними термінами немає чіткої межі. Когніосфера, або концептосфера сільського господарства має складну ієрархічну структуру, що відбивається в термінологічній системі. У роботі виходимо із загальноприйнятих у сучасній лінгвістиці положень про те, що терміносфера сільського господарства поняттєво перетинається з багатьма суміжними терміносистемами і спеціальними сферами інших проявів людської діяльності. Термінологія сільськогосподарського виробництва займає особливе місце між

технічною та загальнолітературною лексикою, які знаходяться у постійних взаємозумовлених зв'язках [Rey 2008, с.82].

Сучасна сільськогосподарська термінологія французької мови, як і всі інші термінологічні системи, складається із таких груп лексики:

1. Загальнолітературна лексика.
2. Загальнонаукова лексика (термінологія суміжних наук).
3. Загальнотехнічна лексика (терміни на позначення технічних понять сільськогосподарського та суміжних галузей виробництва).
4. Конкретно-наукова та конкретно-виробнича лексика („чисті” терміни сільського господарства).

На нинішньому етапі галузеві підсистеми сільськогосподарського виробництва взаємодіють одна з одною, нерідко мають спільну частину термінологічного фонду. На основі семантико-граматичного аналізу доходимо висновку, що деякі терміни однаковою мірою обслуговують різні термінологічні групи, при цьому залишаючись моносемічними. Найменування нового змісту відбувається за рахунок актуалізації мовною одиницею її синтагматичних властивостей, тобто з опорою на значення лексичного конкретизатора. Наприклад, термін *machine* тільки при сполучуваності з конкретними лексемами набуває семантичної чіткості. Таким чином встановлюється галузева приналежність терміна: *machine soufflante*, *machine à vapeur* (загальне машинобудівництво); *machine agricole*, *machine à granuler* (сільське господарство). Такі складені номінації комплексно відображають зі структурної точки зору термінологічне значення, реалізоване у лінійному ряді. „Розвиток подібних синтагмозначень визначений системою понять конкретних наук і є об'єктивним явищем у зв'язку з тим, що пізнавальна діяльність свідомості сприяє членуванню з допомогою теоретичного мислення нових ознак відомих у побуті понять” [Панько 1994, с. 199]. Отже, ізольованих терміносистем немає. Вони містять уніфіковані щодо норм сучасної мови терміни на міжгалузевому рівні.

Виходячи з висловлених вище положень, розглядаємо сільськогосподарську термінологію як сукупність лексичних засобів, що обслуговують теорію і практику сільськогосподарського виробництва і включають загальнонаукову, загальнотехнічну та загальнолітературну лексику, яка в певному контексті набуває функцій та ознак спеціального терміна. Поняття „сільськогосподарська термінологія” розуміємо широко як сукупність термінологічних систем, пов'язаних із наукою і виробництвом сільськогосподарської продукції.

Становлення сільськогосподарської термінології – це тривалий та багатоетапний процес, тісно пов'язаний з історією розвитку французької мови та відповідної галузі. Основи наукової агрономії, що спочатку включала теоретичні і практичні знання з усіх галузей сільського господарства, почали закладатися у 18 – 19 ст. у зв'язку з розвитком природничих наук (ботаніка, фізіологія рослин, геологія, ґрунтознавство, фізика, хімія, метеорологія та ін.) та узагальненням великого практичного сільськогосподарського досвіду [Boulaine 1992, с. 31]. Цікаво, що термін – інтернаціоналізм *agronomie* (від грец. *agros* – „поле” та *nomos* – „закон”) уперше з'явився наприкінці 18 ст. у працях саме французьких учених Розьє, Морога та інших, котрі визначали агрономію як „землеробську чи сільськогосподарську науку”. Інтернаціоналізм *zootechnie* (від грецьк. *zoon* – „тварина” та *techne* – „майстерність, професія”), уперше вжитий Бодеманом у 1849 році, також має французьку мову як історичне джерело [Cordonnier 1999, с.65]. Таким чином, французька термінологія

сільського господарства складалася як на питомій лексиці, так і на базі термінології наук про природу.

Складовими частинами сучасної французької сільськогосподарської термінології є терміносистеми цілого комплексу взаємоінтегрованих наук, які можна умовно поділити на такі групи: 1) науки про вирощування рослин (загальне землеробство і рослинництво); 2) науки про методи створення нових сортів сільськогосподарських рослин, порід тварин та вирощування насіння (селекція, насінництво та ін.); 3) науки про середовище розвитку сільськогосподарських рослин (грунтознавство, агрохімія, агроеліорація, агроекологія тощо); 4) науки про захист сільськогосподарських рослин (сільськогосподарська й лісова ентомологія, фітопатологія); 5) науки про тваринництво (загальна і спеціальна зоотехнія); 6) ветеринарні науки; 7) інженерні науки (сільськогосподарська механізація, вчення про використання сільськогосподарських машин, сільське будівництво та ін.); 8) науки про первинну переробку та зберігання сільськогосподарських продуктів. Нарешті, економіка, бухгалтерський облік, соціологія сьогодні також розглядаються як необхідні науки у сільському господарстві [Larousse agricole 2002, с.29]. Таке різноманіття терміносистем зумовлює неоднорідність складу аналізованої термінології. За допомогою компонентного аналізу в значенні кожного залученого до дослідження слова можна виявити сему (чи семи), що співвідносять значення терміна з сільськогосподарським поняттям. Співвіднесення терміна з сільськогосподарським поняттям визнаємо тим системоутворювальним чинником, що дає змогу вважати терміни, які первісно належали до інших терміноресурсів, або до загальнолітературної мови, сільськогосподарськими термінами.

На основі аналізу виділяємо основні особливості сучасної французької сільськогосподарської термінології: 1) давність походження, оскільки природна сільськогосподарська термінологія формувалась значною мірою ще в дописемний період (тваринництво та землеробство – два найдавніших види діяльності людини); 2) гетерогенність та численність її складу, що зумовлюється сутністю досліджуваної термінології, яка є не галузевою, а міжгалузевою, й пов'язана з науковою основою сучасних землеробства та тваринництва. Категоріальний склад аграрної науки визначається її здатністю поєднувати два світи – природний і соціальний, а тому до її базових понять входять як терміни, породжені власне аграрною наукою й суміжними науками природничого циклу, так і ті, що дають можливість семантично визначити певні прояви виробничої людської діяльності; 3) загальновідомість значної частини сільськогосподарської термінології, посилення процесу її проникнення в загальнонародну мову за останні роки в зв'язку з активним обговоренням проблем сільського господарства й охорони навколишнього середовища, а також у зв'язку з екологізацією свідомості людей. Сьогодні сільськогосподарська термінологія формує вагому ланку загального господарсько-економічного понятійного апарату, постійно взаємодіючи з побутовою лексикою. На нашу думку, наведені особливості не повинні відокремлюватися одна від одної, а розглядатись у комплексі.

У сучасній французькій сільськогосподарській термінології спостерігається дія двох прямо протилежних процесів. З одного боку, під впливом запозичень виникає інтернаціоналізація галузевих підмов, зростає загальний фонд запозичених елементів та кількість гібридів між термінів [Rey 2008, с.84]. У процесі розширення міжнародних зв'язків запозичується значна кількість інтернаціоналізмів, що полегшує міжмовне спілкування та доступ науковців до досягнень світової науки. Завдяки цілому ряду переваг (поняття часто розкривається через значення складових

компонентів терміна, широкі словотворчі можливості тощо) інтернаціональні терміни виявляються більш стабільними та витісняють з ужитку свої автохтонні синоніми [Cellard 2003, с.12]. З іншого боку, співвідношення між національними та іншомовними елементами у терміносистемах встановлюється тільки за умови, якщо розв'язане питання національного, тому для французької термінології актуальною є орієнтація на загальнонародну основу в лексиці, в побудові стандартних висловів, у синтаксичній структурі. Дійсно, запозичення доцільні тільки тоді, коли відповідають життєвим потребам і засвоюються, не порушуючи національної специфіки терміносистеми.

Таким чином, сучасна сільськогосподарська термінологія французької мови – явище дуже неоднорідне, що зумовлюється етимологією та еволюцією багатьох термінів. Аналізована термінологія являє собою динамічну цілісну систему ієрархічно організованих мовних одиниць, яка реалізується в конкретних підсистемах при взаємодії відповідних мовних рівнів. Сільськогосподарська лексика сягає своїм корінням ще в докласове суспільство і не є замкнутою категорією. Вона тісно пов'язана з історією народу, швидко реагує на науково-технічний прогрес появою нових термінів, для утворення яких французька мова використовує весь лексичний арсенал засобів, як національного, так і іншомовного походження.. Статус і стан сучасної французької сільськогосподарської термінології визначається її системністю та упорядкованістю відповідно до теоретичних засад формування галузевих терміносистем, які функціонують у літературних мовах.

Перспективним вважаємо детальний аналіз окремих підсистем сільськогосподарської термінології французької мови, адже дослідження кожного окремого фрагменту лексико-семантичної системи допомагає глибше зрозуміти загальні системні закономірності мови в цілому.

Література

- Бабюк В.А.* Радіоекологічна термінологія сучасної французької мови: структура, семантика, функціонування.: Дис....канд. філол. наук: 10.02.05. – Київ, 2008. – 190 с.
- Комарова З. И.* Семантическая структура специального слова и ее лексикографическое описание. – Свердловск: Изд-во Уральского университета, 1991. – 156 с.
- Красножан Ж. В.* Виноградорская лексика в украинском языке: автореф. дис. на соискание научн. степени канд. филол. наук: спец. 10. 02. 02. „Языки народов СССР /украинский язык/” – Днепропетровск, 1979. – 24 с.
- Панько Т. І.* Українське термінознавство / Панько Т. І., Кочан І. М., Мацюк Г. П. — Львів : Світ, 1994. — 216 с.
- Ракинов Н. Г.* Французско-русский словарь по сельскому хозяйству и продовольствию / — М.: РУССО, 2002. — 864 с.
- Саъдиева Г.Ф.* Структурно-семантический анализ сельскохозяйственной терминологии в таджикском, русском и английском языках: дис.... канд. филол. наук: 10.02.20. – Душанбе, 2006. – 157 с.
- Boulaine J.* Histoire de l'Agronomie en France / — Londres ; Paris ; New York : Tec&Doc-Lavoisier, 1992. — 392 p.
- Cellard J.* Les racines grecques du vocabulaire français / — Bruxelles : Editions Duculot, 2003. — 109 p.
- Cordonnier P.* L'agriculture et son milieu / Cordonnier P., Blanchet J. — Paris : DUNOD, 1999. — 189 p.
- Dictionnaire d'agriculture français-anglais-allemand /* Blais R. — Paris : CIFL, 1999. — 1011 p.
- Larousse agricole /* M. Mazoyer. — Paris : Larousse, 2002. — 766 p.
- Resplandy F.* L'étonnant voyage des mots français dans les langues étrangères / — Paris : Bartillat, 2006. — 207 p.
- Rey A.* Le français, une langue qui défie les siècles / — Paris : Gallimard, 2008. — 159 p.